

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЙДЕРСТВА
ТА ЗАХИСТ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ****CRIMINAL LAW REGULATION OF RAIDING AND BUSINESS PROTECTION IN UKRAINE**

**Возняковська К. А., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільного, господарського права та приватноправових дисциплін
Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»**

**Петрюк Д.А., магістр права
Юридичний факультет Фордгемського університету Нью-Йорк, штат Нью-Йорк, США**

У статті здійснено комплексний аналіз проблеми кримінально-правового захисту бізнесу в умовах рейдерських атак, які в умовах української правової системи набули особливої актуальності через відсутність законодавчого визначення поняття «рейдерство». Зазначено, що на практиці рейдерські дії реалізуються через поєднання формально законних процедур і прихованих злочинних намірів, що суттєво ускладнює їх виявлення, кваліфікацію та подальше переслідування у межах кримінального провадження.

Охарактеризовано правову природу рейдерства, акцентовано на його криміногенному впливі на інвестиційний клімат та стабільність підприємницької діяльності. Особлива увага приділена аналізу чинного кримінального законодавства, яке частково регулює зазначене явище. Визначено основні статті Кримінального кодексу України, що можуть застосовуватися у випадках рейдерських дій, а також підкреслено, що відсутність єдиної норми унеможливорює системне реагування на такі правопорушення.

Досліджено проблематику неефективності правозастосовної практики, зокрема щодо невисокого відсотка проваджень, які доходять до стадії судового розгляду, та складності збору доказів, необхідних для встановлення умислу, організованого характеру дій та суб'єктного складу правопорушення. Особливої уваги надано розбалансованості взаємодії між правоохоронними органами, судами, реєстраційними службами та Мін'юстом, що фактично перешкоджає оперативному та результативному реагуванню на факти рейдерства.

Значну увагу приділено також інституційним змінам: акцентовано на доцільності створення спеціалізованих антирейдерських підрозділів у системі досудового розслідування, підвищенні професійної підготовки слідчих, прокурорів і суддів, а також запровадженні електронного моніторингу ризикових змін у реєстраційних даних підприємств. Підкреслено, що ефективність кримінально-правового захисту неможлива без належної цифровізації процедур, прозорості реєстрів та застосування алгоритмів превентивного виявлення потенційно незаконних трансакцій.

Зроблено висновок про необхідність переходу від фрагментарної протидії до побудови повноцінної державної антирейдерської політики, що поєднує кримінально-правові, організаційні та інформаційно-аналітичні механізми.

Ключові слова: рейдерство, протиправне заволодіння, корпоративні права, підробка документів, державна реєстрація, антирейдерська політика, економічна безпека.

The article presents a comprehensive analysis of the problem of criminal law protection of business under conditions of raider attacks, which have gained particular relevance in Ukraine due to the absence of a legislative definition of "raiding." It is noted that in practice, raider actions are carried out through a combination of formally legal procedures and hidden criminal intentions, which significantly complicates their detection, qualification, and further prosecution within criminal proceedings.

The legal nature of raiding is characterised, with an emphasis on its criminogenic impact on the investment climate and the stability of entrepreneurial activity. Special attention is paid to the analysis of current criminal legislation, which only partially regulates this phenomenon. The main articles of the Criminal Code of Ukraine applicable in cases of raider actions are identified, while it is emphasised that the absence of a single provision prevents a systematic response to such offences.

The article examines the problem of ineffective law enforcement practice, particularly the low percentage of proceedings that reach the court stage and the difficulty of collecting evidence necessary to establish intent, organised nature of actions, and the composition of offenders. Particular attention is given to the imbalance in interaction between law enforcement agencies, courts, registration services, and the Ministry of Justice, which effectively hinders prompt and effective responses to raiding incidents.

Significant focus is also placed on institutional changes, emphasising the feasibility of creating specialised anti-raiding units within the pre-trial investigation system, improving the professional training of investigators, prosecutors, and judges, as well as implementing electronic monitoring of risky changes in company registration data. It is stressed that the effectiveness of criminal law protection is impossible without proper digitalisation of procedures, transparency of registers, and the application of algorithms for the preventive detection of potentially illegal transactions.

The conclusion highlights the need to shift from fragmented counteraction to the development of a comprehensive state anti-raiding policy combining criminal law, organisational, and information-analytical mechanisms.

Key words: corporate raiding, unlawful acquisition, corporate rights, document forgery, state registration, anti-raiding policy, economic security.

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціально-економічної нестабільності та зростаючого тиску на бізнес-середовище в Україні спостерігається активізація незаконних практик захоплення підприємств, відомих у науковій та публічній площині як рейдерські атаки. Ці дії, що охоплюють як насильницькі методи, так і маніпулятивне використання правових інструментів, стали однією з ключових загроз для стабільності приватної власності та інвестиційної привабливості держави. Проблематика протидії рейдерству набуває особливої гостроти на тлі недосконалості чинної нормативної бази, зокрема відсутності законодавчо визначеного поняття «рейдерство» у Кримінальному кодексі України, що

ускладнює правозастосування та кваліфікацію відповідних діянь.

Хоча в національному кримінальному законодавстві передбачено низку норм, які частково охоплюють ознаки рейдерства, вони застосовуються переважно у фрагментарний спосіб і не забезпечують комплексного реагування на організовані схеми незаконного заволодіння бізнесом. Водночас слідча та судова практика демонструє низький рівень ефективності в розслідуванні таких злочинів, що зумовлюється складністю доведення злочинного умислу, недостатнім професійним рівнем окремих слідчих та прокурорів, а також відсутністю координації між правоохоронними органами та реєстраційними службами.

Ускладнює ситуацію також зростаюча інтелектуалізація рейдерських дій, які дедалі частіше ґрунтуються не на силових захопленнях, а на зловживанні прогалинами у процедурі державної реєстрації, підробці документів та використанні пов'язаних осіб і корумпованих посадовців. У таких умовах традиційні правові підходи виявляються недостатніми для належного виявлення, кваліфікації та запобігання подібним посяганням.

Метою цього дослідження є всебічне вивчення кримінально-правових інструментів протидії рейдерству як системному явищу в українському бізнес-середовищі, з урахуванням нормативних, інституційних та правозастосовних аспектів. Дослідження спрямоване на розробку концептуальних підходів до вдосконалення кримінального законодавства, підвищення ефективності правоохоронної та судової практики, а також формування єдиного антирейдерського механізму, що забезпечить належний рівень правового захисту суб'єктів господарювання в умовах сучасних викликів.

Проблематика кримінально-правового захисту бізнесу в умовах рейдерських атак виявляється передусім у нормативній невизначеності поняття «рейдерство» та фрагментарності законодавчого регулювання, що унеможливорює цілісне кримінально-правове реагування на відповідні злочини. У наукових працях Гусєвої В., Тюленєва С., Легези Ю., Дем'янишина В., Коломійчука В., Бугери С. наголошується, що чинні кримінально-правові норми охоплюють лише окремі прояви рейдерства (підроблення документів, шахрайство, зловживання владою), не охоплюючи комплексного характеру цих діянь. Відсутність криміналізації рейдерства як окремого складу злочину створює умови для розпорошеного правозастосування, неоднозначної кваліфікації та уникнення відповідальності.

Окрім законодавчого аспекту, проблематика охоплює інституційні та процедурні вади: відсутність належної взаємодії між слідчими, прокурорами, судами і державними реєстраторами, недостатній рівень спеціалізації органів досудового розслідування щодо розкриття складних економічних схем, а також низьку результативність судового захисту корпоративних прав. Недостатній контроль за діями державних реєстраторів, низька цифрова безпека реєстрів і відсутність автоматизованих алгоритмів ризик-аналізу створюють сприятливі умови для зловживань. Саме тому дослідження рейдерства як правового та кримінального явища потребує глибокого аналізу з позицій доктрини, судової практики та інституційної ефективності.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в законодавстві України відсутнє легальне визначення поняття «рейдерство», попри те, що дане явище має системний характер і справляє суттєвий негативний вплив на стан інвестиційного клімату, економічну безпеку та загальний правопорядок. Така неврегульованість створює суттєві виклики для правозастосування, зокрема у сфері кримінального права. У науковому і практичному середовищі термін «рейдерство» використовується для позначення дій, спрямованих на протиправне заволодіння підприємством або майном через зловживання правовими інструментами, підробку документів, змову з посадовими особами та використання прогалин у реєстраційних процедурах.

Гусєва В. наголошує, що кримінальні правопорушення, пов'язані з рейдерством є досить поширеними у загальній сукупності облікованих кримінальних правопорушень. Їхня суспільна небезпека полягає в настанні таких матеріальних наслідків, як за втрата їх засновникам, учасникам, акціонерам, членам, як правило, матеріальна шкода у великих розмірах. Водночас, через їх учинення підвищується вірогідність настання й інших негативних наслідків у соціально-економічній сфері життєдіяльності суспільства [4, с. 248]. Рейдерські атаки можуть мати

різні форми, від юридично формалізованих маніпуляцій до відвертого насильства. Стрімке поширення рейдерства в Україні має значні негативні наслідки як макроекономічного, так й політичного та соціального характеру. Рейдерство, як суспільно небезпечне явище, чинить негативний вплив як на фінансову безпеку окремих суб'єктів господарювання, так і на економічну безпеку держави загалом. Його загроза для інтересів держави виявляється у негативному впливі на її міжнародний імідж, на інвестиційну привабливість українських підприємств, темпи ринкових реформ, на стабільність господарського законодавства та гарантії недоторканості приватної власності [5, с. 161].

Тюленєв С. вказує, що «основною причиною вчинення рейдерства є корислива умотивованість окремих громадян, які або обіймаючи певні посади в керівній ланці суб'єкта господарювання, або переслідуючи корисливі мотиви зорганізувалися з іншими особами з аналогічною мотивацією, задля проти правного заволодіння окремим підприємством, активами суб'єктів господарювання, земель ними ділянками тощо. Також непоодинокими є випадки, коли дії рейдерського характеру вчиняються зацікавленими суб'єктами з метою помсти керівникові або власнику чи співзасновникам суб'єкта господарювання, або з ціллю усунення конкурента [12, с. 100].

Враховуючи криміногенну природу рейдерства, низка правових норм в Україні застосовується з метою протидії відповідним проявам. Насамперед, у сфері кримінального права використовується стаття 205-1 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за підроблення документів, що подаються для державної реєстрації юридичних або фізичних осіб – підприємців [7]. Саме ця норма дозволяє реагувати на найбільш поширений механізм рейдерських атак – внесення неправдивих відомостей до Єдиного державного реєстру. Крім того, стаття 206 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за протидію законній господарській діяльності, що включає насильницький або шахрайський вплив на керівників чи власників підприємств із метою втручання у їхню діяльність [7].

Ключовою нормою, яка покликана безпосередньо протистояти рейдерським захопленням, є стаття 206-2 Кримінального кодексу України. Вона передбачає кримінальну відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, що здійснюється через обман, підробку, змову з посадовими особами або використання службового становища [7]. Ця норма вважається ключовою для антирейдерського правозастосування в кримінальному аспекті.

У контексті рейдерських дій надзвичайно важливими є положення, що передбачають кримінальну відповідальність за підроблення документів, зокрема за статтею 358 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за підробку, збут, а також використання завідомо підроблених документів, печаток, штампів і бланків [7]. У комплексі з іншими нормами вона дозволяє кваліфікувати дії рейдерів як багатоскладові кримінальні правопорушення. Юридичним підґрунтям для захисту прав власника у сфері цивільних правовідносин виступають положення Цивільного кодексу України. Зокрема, у статтях 316–395 визначено інститути права власності, володіння, користування та розпорядження майном, а також механізми захисту цих прав у разі їхнього порушення [13]. Таким чином, цивільно-правова складова відіграє фонову роль у контексті кримінального реагування, формуючи базові юридичні категорії, які підлягають захисту.

Певною мірою протидія рейдерству реалізується також у межах Господарського кодексу України, який гарантує суб'єктам господарювання захист від недобросовісної конкуренції та встановлює принципи стабільності правовідносин у сфері підприємництва. Стаття 20 цього кодифікованого акту прямо вказує на неприпустимість

втручання будь-яких суб'єктів у господарську діяльність підприємства [3]. Хоча поняття «рейдерство» і не закріплено законодавчо, система чинного кримінального та цивільного права в Україні містить нормативну базу, яка дозволяє кваліфікувати дії, що мають ознаки рейдерства, як правопорушення та забезпечити інструменти правового реагування. У цьому контексті вкрай важливо розглядати рейдерство не як один злочин, а як комплекс взаємопов'язаних кримінальних і процесуальних діянь, що охоплюють як шахрайські дії, так і зловживання владою чи підроблення документів.

Кримінально-правова протидія рейдерству в Україні здійснюється шляхом застосування комплексу норм Кримінального кодексу, які кваліфікують ті чи інші прояви рейдерських атак як окремі кримінальні правопорушення. Основним інструментом кримінального впливу на рейдерські дії є стаття 206-2 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації. Диспозиція цієї статті охоплює найбільш поширені варіанти реалізації рейдерських схем шляхом обману, зловживання довірою, підробки документів, змови з державними реєстраторами або використання підставних осіб [7]. Доповненням до цієї норми виступає стаття 205-1 КК України, яка встановлює відповідальність за підроблення документів, що подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи-підприємця. Така реєстраційна підробка часто є першим етапом у реалізації рейдерської атаки, оскільки дозволяє змінити власників корпоративних прав, керівництво або структуру органу управління юридичної особи [7]. У низці випадків рейдерські дії супроводжуються застосуванням насильства або погроз, у тому числі щодо посадових осіб чи власників майна. У таких ситуаціях можливе застосування статті 189 КК України – вимагання, а також статті 206 КК України, яка передбачає відповідальність за протидію господарській діяльності підприємства чи підприємця з метою заволодіння його активами або примусу до ухвалення вигідних рейдерам рішень [7].

Легеза Ю. слушно зауважила, що варто констатувати еволюцію рейдерства та перехід його форм від фізичного насильства до інтелектуального втручання у документообіг та функціонування державних реєстрів [9, с. 45].

Особливої уваги заслуговує стаття 358 КК України, яка охоплює всі види підробки офіційних документів, штампів, печаток та бланків. В умовах, коли багато рейдерських атак ґрунтуються на фальшивих рішеннях загальних зборів, підроблених протоколах або нотаріальних заявах, ця норма є необхідним компонентом кримінально-правової відповіді [7]. У випадках, коли в рейдерських схемах беруть участь службові особи, застосовуються положення статті 364 КК України, що передбачає відповідальність за зловживання владою або службовим становищем. У поєднанні з статтею 190 КК України (шахрайство) та статтею 357 (викрадення документів), ці положення створюють основу для повноцінної правової кваліфікації багатоскладових рейдерських дій [7].

За даними Опендатабот у 2020 р. з 635 відкритих проваджень за ст. 205-1 КК до суду дійшло 381 справи (60 %). За ст. 206 КК – протидія господарській діяльності зареєстровано 124 справи; за ст. 206-2 КК – протиправне заволодіння майном – 90. Проте вони до суду майже не доходять [1, с. 17].

На момент вчинення більшості рейдерських атак дії фігурантів мають лише формальні ознаки правомірності, наприклад: наявність рішення нотаріуса або держреєстратора. Це вимагає комплексного розслідування і юридичної реконструкції подій, що значно перевищує складність звичайного кримінального процесу. Як наслідок, багато проваджень закриваються на стадії досудового розслідування або тривають роками без належного процесуального фіналу.

Хоча чинне кримінальне законодавство України формально містить усі необхідні статті для притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють рейдерські дії, на практиці ці норми застосовуються фрагментарно і без системного підходу. Основним викликом залишається не лише наявність правової норми, а її ефективне впровадження через належну слідчу, прокурорську та судову діяльність. Ефективне кримінально-правове реагування на рейдерські атаки неможливе без чіткої взаємодії між інституціями, уповноваженими на виявлення, фіксацію, розслідування та процесуальний супровід відповідних злочинів. Передусім ключова роль у цьому процесі належить Національній поліції України, яка відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язана забезпечувати захист прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань [11].

Функції щодо початкового документування та оперативного реагування на заяви про незаконне заволодіння майном, підробку документів, тиск на посадових осіб або втручання в господарську діяльність виконують підрозділи слідства та карного розшуку. У випадках, коли йдеться про злочини, пов'язані із зловживанням владою чи службовим становищем з боку посадових осіб, досудове розслідування підслідне Державному бюро розслідувань, згідно зі статтею 216 Кримінального процесуального кодексу України [8].

Належна взаємодія між слідчими органами та прокурором у справах про рейдерство часто ускладнюється розмитістю кваліфікації. Прокурор, реалізуючи процесуальне керівництво, відповідальний за забезпечення правової оцінки дій підозрюваних, погодження підозри, обвинувального акту та підтримання публічного обвинувачення в суді. Але без належної експертизи у сфері корпоративного права та державної реєстрації прокурорська діяльність не завжди є ефективною, особливо коли мова йде про відновлення корпоративного контролю та забезпечення належних доказів походження реєстраційних змін.

Окрему увагу слід приділити Державній реєстраційній службі, діяльність якої регулюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». Саме недосконалість механізмів контролю з боку державних реєстраторів, їхня слабка професійна підготовка та відсутність належного нагляду з боку Міністерства юстиції України сприяють появі сприятливого середовища для реалізації рейдерських схем [10].

Відсутність інституційного узгодження між органами досудового розслідування, прокурорами, судами та державними реєстраторами формує прогалину в системі кримінально-правового реагування на рейдерство. Для її усунення необхідне не лише нормативне уточнення повноважень, але й запровадження міжвідомчих стандартів обміну інформацією, впровадження спеціалізованої підготовки для правоохоронців та запровадження чітких алгоритмів реагування на типові схеми незаконного заволодіння активами.

Реалізація кримінально-правових механізмів захисту бізнесу від рейдерства завершується в судовій площині. Саме суд має надавати остаточну оцінку фактам незаконного заволодіння майном, підтверджувати законність арештів, визнавати дії чи бездіяльність посадових осіб протиправними та ухвалювати вироки за статтями Кримінального кодексу України, які охоплюють рейдерські дії. Водночас практика засвідчує як потенціал судового захисту, так і його вразливість до затягувань, формалізму та адміністративного тиску.

Однією з ключових функцій суду в антирейдерських справах є застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Найбільш типовими серед них є накладення арешту на майно підприємства, зокрема

корпоративні права, об'єкти нерухомості, інші активи, що є предметом спору. Це передбачено положеннями Кримінального процесуального кодексу України, зокрема статтями 170–174, які регулюють порядок, підстави та межі застосування арешту майна [8].

Коломійчук В. у своєму дослідженні звертає увагу на те, що протидія рейдерству в Україні значною мірою ускладнюється не лише недосконалістю чинного законодавства, але й системною бездіяльністю правоохоронних органів у питаннях належного розслідування злочинів, пов'язаних із протиправними захопленнями підприємств. Він підкреслює, що ключовим запобіжником рейдерських проявів має стати не стільки кількісне зростання кримінальних проваджень, скільки їх якісний розгляд у судах та невідворотність покарання, адже саме безкарність є головним чинником повторюваності таких злочинів [14, с. 56].

Окрім того, важливим заходом є заборона вчинення реєстраційних дій, яка може застосовуватися в межах кримінального провадження для недопущення зміни відомостей про підприємство, власників, керівництво. Такий інструмент дає змогу зберегти статус-кво на час досудового розслідування та уникнути остаточного переоформлення власності на користь рейдерів.

Разом з тим, навіть при формальному правильному застосуванню заходів забезпечення, значна частина судових процесів страждає від надмірного строку розгляду, зловживання процесуальними правами з боку підозрюваних, ускладнень у виконанні ухвал суду та проблем зі встановленням істини в умовах нестачі доказів. Такі проблеми особливо загострюються в ситуаціях, коли фігурантами виступають особи, що мають політичні чи економічні ресурси для впливу на учасників провадження.

Проблематичним залишається і виконання судових рішень. Нерідко після накладення арешту або визнання угоди недійсною, відбувається фактичне ігнорування судового акту через подальші маніпуляції в реєстрі або зміну власника через ланцюг підставних осіб. Це обумовлює потребу у вдосконаленні не тільки судової, а й виконавчої гілки механізму кримінально-правового захисту.

Система кримінально-правового реагування на рейдерські атаки в Україні має виразні структурні слабкості, які потребують законодавчого, інституційного та процедурного вдосконалення. Відсутність легального визначення поняття «рейдерство» у чинному законодавстві створює підґрунтя для маніпуляцій як у правозастосовній діяльності, так і в аналітичному супроводі досудового розслідування. Це, у свою чергу, впливає на кваліфікацію дій, ускладнюючи застосування відповідних статей Кримінального кодексу України. Незважаючи на наявність статті 206-2 КК України, яка прямо передбачає кримінальну відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства [7], правозастосовна практика демонструє низький відсоток вироків за цією статтею. Це обумовлено як труднощами доведення суб'єктивної сторони злочину (умислу на заволодіння), так і складністю

встановлення організованого характеру дій та спільності їх реалізації. Бугера С. надає рекомендації, що для підвищення рівня запобігання та протидії рейдерству необхідно вдосконалити відповідний масив законодавства. Зважаючи на відсутність нормативно закріпленого поняття рейдерства в законодавстві України та відповідно відсутності правових норм у Кримінальному кодексі України, які б передбачали кримінальну відповідальність саме за рейдерство, доцільним є внесення поняття «рейдерства» у Кримінальний кодекс України. Зокрема, доцільним є доповнення розділу VII статтею «Рейдерство». Під рейдерством у цій статті слід розуміти комплекс послідовних дій, спрямованих на протиправне заволодіння майном, що здійснюється з використанням протиправних методів і засобів [2, с. 36]. Боротьба з рейдерством повинна мати комплексний характер. У питанні протидії рейдерству мають об'єднатися Парламент, Уряд, бізнес, громадськість, науковці й окремо, необхідно виділити, працівників Національної поліції України [6, с. 47].

Висновки. У межах дослідження встановлено, що рейдерство в Україні становить серйозну загрозу як для окремих суб'єктів господарювання, так і для національної економічної безпеки загалом. Попри відсутність у чинному законодавстві чіткого визначення цього явища, кримінальне право України містить низку норм, які дозволяють кваліфікувати дії рейдерського характеру як окремі кримінальні правопорушення. Йдеться передусім про статті 205-1, 206, 206-2, 358, 364, 190, 189 КК України, які застосовуються до фактів підроблення документів, шахрайства, насильства або зловживання владою в контексті протиправного заволодіння бізнесом.

Разом із тим, аналіз правозастосовної практики демонструє низьку ефективність реалізації вказаних норм. Причинами є фрагментарність кримінального переслідування, складність доведення змови або умислу на заволодіння, недосконалість слідчих дій, а також відсутність міжвідомчої координації між поліцією, прокуратурою, судами та державними реєстраторами. Судова система, яка покликана завершувати процес захисту прав власника, також стикається з проблемами затягування проваджень, маніпуляцій у реєстрі та невиконання рішень.

У зв'язку з цим нагальною є потреба у комплексному законодавчому та інституційному реформуванні механізмів протидії рейдерству. Доцільним є закріплення у Кримінальному кодексі України окремої статті з чітким визначенням складу злочину «рейдерство», впровадження спеціалізованої антирейдерської підготовки для слідчих і прокурорів, а також створення міжвідомчих стандартів реагування на типові схеми незаконного заволодіння активами.

Тільки за умов належної правової конкретизації, ефективної координації між органами та невідворотності покарання можна досягти реального захисту корпоративних прав і недоторканності власності, що є ключовими умовами розвитку правової держави та стабільного бізнес-середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баліна С.Н. До питання про поширення протиправних захоплень та поглинань (рейдерства) суб'єктів господарювання в Україні. Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки – 2021 в Україні (м. Київ, 20 травня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. 440 с. С. 16-18.
2. Бугера С. Проблеми запобігання та протидії рейдерству <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/14268/1/4.pdf>
3. Господарський кодекс України, ст. 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n174>
4. Гусева В. О. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством, елементи їх криміналістичних характеристик. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 3. С. 242–252.
5. Дем'янишин В., Костецький В. Вплив рейдерства на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. *Світ фінансів*, 2023, 3 (72): 156–164.
6. Запобігання рейдерству працівниками Національної поліції України: метод. рекомендації / кол. авт.: Юнін О. С., Шевченко С. І., Березняк В. С. та ін. Дніпро: ДДУВС, 2023. 52 с.
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 01.09.2001 № 2341-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1423>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 20.11.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1235>

9. Легеза Ю. Особливості кримінальної відповідальності за рейдерство. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*, 2022, № 1 (61), 42–49. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.1.7>
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
11. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
12. Тюленев С. А. Рейдерство в Україні: Причини та умови, що сприяють учиненню. *Соціологія права*, 2024, С. 98–102.
13. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
14. Коломійчук В. О. До питання про покарання за злочини, які охоплюються поняттям рейдерство. *Нове українське право*, 2022, № 5. С. 59–66. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/355>